

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНИХ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ

Совгіра С.В., Климук А.Г.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

e-mail: eco-lab-udpu@yandex.ru

Роль зелених насаджень в епоху технічних перетворень важко переоцінити. Озеленення дозволяє вирішити цілий комплекс проблем урбоекології: покращити мікроклімат і газовий склад атмосфери, знизити шумове забруднення, надати населеному пункту естетичного вигляду і зняти наслідки споглядання одноманітної архітектури. Для створення комфортних умов життя в населеному пункті за санітарними нормами на кожного жителя має припадати 350 м² деревних насаджень (в т.ч. 50 м² безпосередньо в населеному пункті, інші в зеленій зоні навколо нього). Цим умовам відповідають багато європейських столиць [1, с.39].

Пришкільні зелені насадження є однією з найважливіших складових у системі використання засобів озеленення для ослаблення негативного впливу техногенного навантаження на довкілля та поліпшення умов навчання дітей.

Здатність рослин поглинати і накопичувати значну кількість металів із забрудненого повітря дозволяє використовувати їх як біологічні індикатори забруднення. За мікроелементним складом листків рослин можна судити про характер і рівень забруднення навколишнього середовища.

При створенні насаджень в умовах техногенного середовища з постійно високим рівнем забруднення повітря вирішальна роль належить добору деревних порід з високою стійкістю проти диму і газів. Газо- і димостійкість як видоспецифічна особливість значною мірою зумовлюється здатністю рослин до швидкої перебудови обміну речовин, до зміни рівня і спрямованості біохімічних процесів в ході зміни умов місцезростання.

Створення й утримання в належному стані високоякісних шкільних зелених насаджень є обов'язковою умовою екологічного благополуччя школи.

Однією з основних вимог добору деревних рослин для створення санітарно-захисних насаджень на територіях освітніх закладів є їх здатність протистояти негативній дії численних чинників навколишнього середовища.

Головним фактором, який лімітує вирощування насаджень в цих умовах, є високий рівень забруднення повітря в навколишньому середовищі. Отже, добір рослин має здійснюватися згідно з проведеним зонуванням територій освітніх закладів за складністю виконання робіт з озеленення із урахуванням екологічної ситуації.

За спостереженнями, вищою стійкістю проти забруднення повітря вирізняються породи, які найбільш пристосовані до особливостей еколого-кліматичних умов у конкретному географічному районі.

Такий підхід до добору порід, при якому враховується ступінь відповідності екологічних вимог рослин до умов місцезростання, класифікується як екологічний принцип добору рослин.

При відносній вологості повітря 50% рослини досить стійкі проти забруднень навколишнього середовища. Отже, породи, у яких облиствлення завершується в більш пізні строки, коли внаслідок зниження відносної вологості повітря послаблюється токсична дія шкідливих речовин, менш піддаються негативному впливу забруднення повітря. Ці спостереження стали підставою для обґрунтування нового підходу до добору рослин для створення насаджень в умовах забрудненого навколишнього середовища.

Концептуальну основу формування шкільних зелених насаджень у сучасних умовах складають програми або ж перспективні плани комплексного благоустрою та озеленення, згідно з якими передбачається розробка концепції формування озеленення освітніх закладів.

Одним із визначальних шляхів поліпшення стану озеленення освітніх закладів є оптимізація видового складу насаджень для озеленення на основі інтродукції нових

швидкорослих, декоративних, толерантних до антропогенних впливів видів і форм рослин із урахуванням відповідності їх біологічних і екологічних властивостей умовам місцезростання. Впровадження методів селекції в практику зеленого будівництва та розробка методів масової репродукції селекційного матеріалу мають стати важливим резервом для поліпшення загального стану і якості шкільних зелених насаджень.

Поряд із впровадженням заходів з розширення різноманіття декоративних рослин у зелених насадженнях передбачаються заходи з моніторингу видового складу в урбанізованому середовищі [2].

В озелененні шкіл ще далеко не вичерпані резерви використання квітниково-декоративних рослин. На часі збагачення видового та сортового різноманіття квітникових культур, розширення варіантів садових композицій, більш рівномірне їх розміщення.

Отже, зелені насадження є обов'язковим, невід'ємним і багатофункціональним компонентом навколишнього середовища. Високий рівень напруженості сучасної екологічної ситуації в Україні та прояви негативних тенденцій в озелененні населених пунктів визначають важливість і необхідність інтенсифікації робіт, орієнтованих на розв'язання наукових і практичних завдань щодо оптимізації зелених насаджень, поліпшення їхньої якості та доведення озеленення міст, селищ, освітніх закладів до рівня сучасних вимог.

З метою оптимізації зелених насаджень та поліпшення загального стану території освітніх закладів рекомендуємо: інтенсифікувати роботи стосовно збагачення видового складу їх зелених насаджень та практикувати введення в озеленення насаджень колекційного типу – дендраріїв, садів тощо; для виховання в учнів поваги до всього живого як унікальної частини біосфери активно залучати їх до озеленення та благоустрою території шкіл.

Список використаних джерел

1. Миркин Б.М. Беседы об устойчивости экосистем / Миркин Б.М., Наумова Л.Г. // Экология и жизнь. – 2005. – № 3. – С. 35-39.
2. Левон Ф.М. Загальні сьогоденні проблеми озеленення міст в Україні / Левон Ф.М., Кузнецов С.І. // Міські сади і парки: минуле, сучасне і майбутнє / Науковий вісник : Збірник науково-технічних праць. – Львів : УкрДЛТУ, 2001. – Вип. 11. – С. 226–230.